LEDDSETNINGAR ... 2
- **Forteljande leddsetningar** ... 2
- **Spørjande leddsetningar** ... 4
- **Adverbiale leddsetningar** ... 7
- **Som-setningar** ... 9
- **Ordstilling i leddsetningar** ... 10

LEDDSETNINGAR

Ei setning som er ledd i ei anna setning, kallar vi ei **leddsetning**. Leddsetninga blir ofte knytt til ei heilsetning ved hjelp av ein subjunksjon, f.eks. **fordi**, **når**, **at**:

Carmen flytta til Noreg **fordi ho er gift med ein nordmann**.
Ho vil få seg jobb **når ho har lært norsk**.
Arne fortel **at maten er god**.

Leddsetninga har verbal og subjekt, men kan ikkje stå aleine.
Leddsetninga **fordi ho er gift med ein nordmann** gir ikkje meining aleine. Vi ventar å høyre meir.

Forteljande leddsetningar

Ei forteljande leddsetning knyter vi til heilsetninga ved hjelp av subjunksjonen **at**. Subjektet kjem like etter **at**.

Forteljande heilsetning	Forteljande leddsetning
Maten er god.	Arne seier **at maten er god**.
Boka er bra.	Arne fortel **at boka er bra**.
Filmen begynner klokka sju.	Arne svarte **at filmen begynner klokka sju**.

Merk! Det heiter **å fortelje at**, **å seie at**, **å svare at**.

1
Gjer setningane om til forteljande leddsetningar.

Carmen er kona hans. Arne seier at ___________________________________.
Luisa går på skule i byen. Arne fortel at ___________________________________.
Leo er tolv år. Arne svarer at ___________________________________.
Ålesund er ein fin by. Arne seier at ___________________________________.
Huset er raudt. Arne svarer at ___________________________________.
Det snør i dag. Arne seier at ___________________________________.
Bilen er ny. Arne fortel at ___________________________________.

Direkte og indirekte tale

I direkte tale fortel vi **nøyaktig** kva ein person seier. Det er personen sjølv som snakkar.
Direkte tale markerer vi ved å bruke kolon, **:**, og hermeteikn, **”**.

Ved indirekte tale fortel **vi** kva **ein annan person** har sagt. Då må vi ofte skifte pronomen i leddsetningane.

Direkte tale	**Indirekte tale**
Arne seier: ”**Eg** vil lære spansk.”	Arne seier at **han** vil lære spansk.
Luisa og Leo seier: ”**Vi** liker å ha ferie.”	Luisa og Leo seier at **dei** liker å ha ferie.
Carmen seier: ”Arne er mannen **min**.”	Carmen seier at Arne er mannen **hennar**.

2
Kva seier dei?

”Eg liker å spele fotball.” Leo seier at ________________________________.

”Eg er 17 år gammal.” Luisa seier at ________________________________.

”Eg er lege.” Carmen seier at ____________________________.

”Eg er glad i kona mi.” Arne seier at ________________________________.

”Luisa er storesystera mi.” Leo seier at ________________________________.

”Eg kjem snart!” Luisa roper at _______________________________.

Utsegnsverb i preteritum

Når vi gjer om direkte tale til indirekte tale, må vi passe på at verba i begge setningane står i same tid.
Viss utsegnsverbet er i preteritum, f.eks. **spurde** eller **sa**, må verbet i leddsetninga også stå i ei preteritumsform:

Direkte tale	Indirekte tale
Carmen sa: ”Eg **les**.”	Carmen sa at ho **las**.
Leo sa: ”Maten **er** god.”	Leo sa at maten **var** god.
Arne spurde: ”**Skal** eg **lage** kaffi.”	Arne spurde om han **skulle lage** kaffi.

3

Gjer setningane om til indirekte tale med verba i preteritum.

Han fortalde: ”Ho bur på Cuba.” Han fortalde at ____________________________.

Ho sa: ”Eg liker å lage mat.” Ho sa at __________________________________.

Han sa: ”Eg elskar deg.” Han sa at _________________________________.

Ho sa: ”Eg vil ha is.” Ho sa at __________________________________.

Han sa: ”Vi må gå.” Han sa at _________________________________.

Mora fortalde: ”Vi er heime.” Mora fortalde at ___________________________.

Ho spurde: ”Vil du bli med på kino?” Ho spurde om ______________________________.

Ho sa: ”Eg lurer på om han kjem.” Ho lurte på om ____________________________.

Leo spurde: ” Kan eg få ein is?” Han spurde om ____________________________.

Spørjande leddsetningar

Ei spørjande leddsetning knyter vi til ei heilsetning ved hjelp av **om**:

Spørjesetning	Spørjande leddsetning
Er maten ferdig?	Arne spør **om maten er ferdig**.
Kjem Carmen?	Arne spør **om Carmen kjem**.

Merk! Det heiter **å spørje om**, **lure på om**.

4

Gjer spørjesetningane om til leddsetningar.

Forstår ho?	Han lurer på ____.
Blir det fint vêr i morgon?	Luisa lurer på ______________________________________.
Er dei svoltne?	Carmen spør ____.
Er spansk vanskeleg?	Arne lurer på _______________________________________.
Har dei lunsjpause?	Luisa spør ____.
Har nokon sett boka mi?	Leo spør ____.
Er dette bilen hennar?	Arne spør ____________________________________.

5

Set inn *om* eller *at*.

Leo veit ikkje ___________ han kan kome på trening i kveld.

Arne seier ______________ Luisa må kome heim klokka 23.00.

Luisa spør _____________ ho kan få vere ute ein halv time til.

Carmen seier ___________________ Luisa ikkje får lov.

Dei vil gjerne vite _____________ vi liker å bu i Noreg.

Vi lurer på ______________ du har klart å løyse oppgåva.

Han spurde _____________ noko veldig viktig.

Dei visste ______________ det kom til å gå bra.

Spørjeord som subjunksjon

Når ei spørjesetning opnar med eit spørjeord, bruker vi **spørjeordet** til å knyte saman setningane. Spørjeordet fungerer då som subjunksjon i setninga. Subjektet kjem rett etter spørjeordet:

Spørjesetning	Spørjande leddsetning
Kva heiter han?	Arne spør **kva** han heiter.
Kven er det?	Arne spør **kven** det er.
Når kjem han?	Arne lurer på **når** han kjem.
Kor mange eple har du?	Arne spør **kor mange eple** eg har.
Kva for ei bok liker ho best?	Arne vil vite **kva for ei bok** ho liker best.

6

Bruk spørjeord som subjunksjon.

Kva sa han?	Eg høyrde ikkje ______________________________.
Når begynner filmen?	Carmen spør ________________________________.
Kvar bur dei?	Leo veit ikkje ________________________________.
Kva tyder namnet ditt?	Ingen veit __________________________________.
Korleis stavar han namnet?	Carmen spør ________________________________.
Kor gammal er oldefaren min?	Luisa veit ikkje ______________________________.
Kvifor må vi ha det?	Ingen forstår _______________________________.
Kor mange bøker har dei lese?	Læraren vil vite______________________________.
Når er Noregs nasjonaldag?	Han vil vite _________________________________.
Korleis kjem han seg heim?	Carmen spør ________________________________.

Når spørjeordet er subjekt i setninga, må vi ha med **som**.

Kva skjer?	Eg vil vite **kva som** skjer.
Kven vann?	Eg vil vite **kven som** vann.
Kva for nokre sko er dine?	Eg vil vite **kva for nokre sko som** er dine.
Kva for ei jakke er di?	Eg vil vite **kva for ei jakke som** er di.

7

Set inn spørjeord som subjekt i leddsetninga.

Carmen vil vite ________________ har knust vasen.

Luisa vil vite ___________________ skjedde i går.

Arne lurer på __________________ kjem i kveld.

Eg veit ikkje ___________________ er viktigast.

Leo lurer på ___________________ vil spele fotball med han.

Ingen veit ____________________ bur her.

Carmen vil vite ______________ for ei bok ____________ er hennar.

Arne vil vite _______________________ ringer på døra.

Læraren fortel ____________________ verb ___________ er a-verb.

Ho forklarer ____________________ setningar _________ er leddsetningar.

Adverbiale leddsetningar

Mange leddsetningar kan fylle plassen til eit adverbial. Derfor kallar vi desse for adverbiale leddsetningar:

Vi åt middag **klokka sju**. (adverbial)
Vi åt middag **då klokka var sju**. (adverbial leddsetning)

Adverbiale leddsetningar kan f.eks. fortelje om:

Årsak:	Carmen kjem ikkje **fordi ho er sjuk**.
Tid:	Eg budde på Cuba **då eg var liten**.
Motsetning:	Han går tur kvar dag **sjølv om han er 90 år**.
Vilkår:	Eg skal reise jorda rundt **viss eg vinn ein million**.

8

Knyt saman setningane med *fordi*.

Carmen kjem ikkje. Ho er sjuk.	Carmen kjem ikkje fordi ho er sjuk.
Han kan ikkje lese. Han er 3 år.	______________________________
Luisa svarer ikkje. Ho er ute.	______________________________
Han ser ikkje. Han er blind.	______________________________
Postmannen skreik. Hunden beit.	______________________________
Eg må gå. Eg må på eit møte.	______________________________
Eg kjem ikkje heim no. Eg må handle.	______________________________
Han er i Noreg. Han skal arbeide her.	______________________________

9

Lag setningar. Bruk subjunksjonane til venstre.

fordi ______________________________

då ______________________________

sjølv om ______________________________

viss ______________________________

slik at ______________________________

dersom ______________________________

sidan ______________________________

Verbal på plass nummer to

Ei leddsetning kan kome først i ei setning. Det vil seie på første plass i skjemaet. (Sjå Heilsetning, s. 9.) Verbalet kjem alltid på plass nummer to, rett etter leddsetninga.

1. plass	**2. plass**	**resten av setninga**
Då eg var liten,	**budde**	eg på Cuba
Sjølv om han er 90 år,	**går**	han tur kvar dag.

Merk! Når leddsetninga kjem først i ei setning, set vi komma etter leddsetninga.

10
Start med leddsetninga først.

Eg skal reise jorda rundt viss eg vinn ein million.

Viss eg vinn ein million, ____.

Eg vil ikkje ha vatn sjølv om eg er tørst.

____

Eg var ofte sjuk då eg var liten.

____

Læraren vart sint fordi Leo ikkje hadde gjort leksene.

____

Vi kjem til finalen viss vi vinn denne kampen.

____

11
Skriv setningane ferdig.

Då eg var liten, ____.

Fordi eg er trøytt,

____.

Sjølv om han er rik, ____.

Viss det blir fint vêr i morgon, ____.

Som-setningar

Som-setningar fortel meir om eit anna ord i heilsetninga.
Desse setningane blir innleidde med subjunksjonen **som**:

Eg besøkte **ein ven**. **Venen min** er sjuk.	Eg besøkte **ein ven som** er sjuk.

Som peiker tilbake på **ein ven**. **Som** fungerer som subjekt i leddsetninga.

12
Gjer om til som-setningar.

Carmen har ein son. Sonen heiter Leo.

____

Vi har ein nabo. Naboen er 80 år gammal.

____

Vi bur i ein by. Byen heiter Ulsteinvik.

____

Vi bur på ein liten stad. Staden ligg ved kysten.

____

Når **som** ikkje er subjekt i leddsetninga, kan vi ta bort **som**:

Eg har kjøpt **ei bok**. Du kan låne **boka**.	Eg har kjøpt **ei bok (som)** du kan låne.
Vi møtte **ein lege**. Vi snakka **med legen**.	Vi møtte **ein lege (som)** vi snakka **med**.

Merk! I det siste eksempelet kjem preposisjonen heilt til slutt i leddsetninga.

13
Gjer om til som-setningar

Arne har ein jobb. Han liker jobben.

____

Vi leiger eit hus. Kommunen eig huset.

Naboen har ein baby. Luisa passar babyen.

Vi las eit eventyr. Eg har lese det før.

Vi skal sjå ein film. Alle snakkar om filmen.

Vi besøkte byen. Familien din bur i byen.

Arne har ei kone. Du må helse på henne.

Eg har eit rom. Vi har pussa opp rommet.

Ordstilling i leddsetningar

Ordstillinga i leddsetningar er forskjellig frå ordstillinga i heilsetningar.
I leddsetningar kjem subjektet rett etter subjunksjonen, og adverbialet kjem **før** verbalet:

1	**2**	**3**	**4**	**Resten av setninga**
subjunksjon	**subjekt**	**setningsadverbial**	**verbal**	
at	han	ikkje	liker	fisk.
fordi	han	alltid	kjem	for seint.
som	eg	ikkje	kjenner.	

14

Set inn adverba på rett plass i leddsetningane.

ikkje Han seier at han kan snakke spansk.

____

ofte Carmen fortel at ho tenkjer på heimlandet.

____

aldri Det er rart at ho har sett snø.

____

gjerne Eg er sikker på at dei vil ha mat når dei kjem.

____

15

Gjer heilsetningane om til leddsetningar.

Carmen kjem ikkje. Han seier at ______________________.

Leo vil ikkje leggje seg. Han seier at ______________________.

Han har aldri tid. Han seier at ______________________.

Elevane forstår ikkje. Han seier at ______________________.

Kvifor kjem ikkje Carmen? Han spør ______________________.

Skal dei ikkje ha pause? Han spør ______________________.

Kvifor må alltid eg gjere det? Han spør ______________________.

SVA og SAV

For å hugse ordstillinga i heilsetningar og leddsetningar kan ein bruke denne regelen:

SVA er heilsetningsordstilling.
SAV er leddsetningsordstilling.

Heilsetning				**Leddsetning**				
S	**V**	**A**		**subjunksjon**	**S**	**A**	**V**	
Han	rekk	ikkje	bussen	**fordi**	**han**	**alltid**	**kjem**	**for seint**.
Han	kjem	alltid	for seint.					

16
Knyt saman setningane.

Han hadde ikkje mykje tid. Han ville besøkje mormora si.

Sjølv om ________________________________, ______________________________.

Ho kjenner ikkje nokon. Ho vil ikkje flytte.

Sjølv om ________________________________, ______________________________.

Prøva var ikkje vanskeleg. Ho klarte ikkje prøva.

Sjølv om ________________________________, ______________________________.

Vêret er ofte dårleg. Dei liker seg her.

Sjølv om ________________________________, ______________________________.

Han er berre tre år. Han kan lese.

Sjølv om ________________________________, ______________________________.

17
Gjer om til som-setningar.

Vi held på med ei grammatikkoppgåve. Grammatikkoppgåva er ikkje vanskeleg.

____

Luisa har ein bror. Broren speler ofte fotball.

____

Dei snakkar eit språk. Eg forstår ikkje språket.

____

Kari har ei syster. Eg kjenner ikkje systera.

____

Dei har ein onkel. Onkelen kjem aldri på besøk.

Vi har ein ven. Venen kan dessverre ikkje kome.

Leo har ein mobiltelefon. Han snakkar alltid i mobiltelefonen.

Naboen har ein baby. Luisa sit ofte barnevakt for babyen.